

In de Wet Werk en Bijstand gold het uitgangspunt dat personen jonger dan 27 jaar in principe niet in de bijstand thuis horen; zij studeren of werken. Sinds 1 juli 2012 geldt voor hen een uitsluitingsgrond voor het recht op bijstand. Dat is in de Participatiewet niet gewijzigd. Wat betekent dat voor uitvoerders?

DOOR Ingeborg Lunenburg

Antwoord op bijna alle uitvoeringsvragen

Kunnen jongeren studeren? Dan geen recht op bijstand

De uitsluitingsgrond gaat over het (kunnen) volgen van door het Rijk bekostigd onderwijs waarvoor aanspraak bestaat op studiefinanciering (Wsf 2000). De Centrale Raad van Beroep (CRvB) geeft met drie uitspraken antwoord op vragen die spelen in de uitvoering.

De wet

Maar eerst even kort terug naar het begin. Hoe zat het ook al weer, hoe staat het in de wet? De uitsluitingsgrond geldt voor het individu.¹ In geval van partners moet de uitsluitingsgrond voor elk van hen afzonderlijk worden beoordeeld. Is slechts een van beiden uitgesloten, dan wordt de ander aangemerkt als recht-hebbende alleenstaande (ouder). Dat geldt ook als een van hen ouder is dan 27 jaar. Er kunnen zich in de praktijk twee situaties voordoen, namelijk:

1. De jongere studeert en ontvangt studiefinanciering.
2. De jongere kan studeren maar doet dat niet of niet meer en daarom ontvangt hij geen studiefinanciering. In de eerste situatie geldt dat studiefinanciering een passende en toereikende voorliggende voorziening is, ook al moet iemand daarvoor een aanvullende lening afsluiten.² Geen aanvullende bijstand dus. De uitkomst bij partners is soortgelijk. Bij de bijstand aan een rechtheb-

bende partner wordt rekening gehouden met een maximaal te verkrijgen bedrag aan studiefinanciering; een deel wordt van zijn bijstand afgetrokken.³ De keuze van de studerende partner om niet te lenen kan dan ook niet worden afgewenteld op de bijstand.⁴

Partner stopt

Hoe zit het als een studerende partner de studie staakt? De studiefinanciering stopt vanzelfsprekend in zo'n geval. Mag de gemeente rekening blijven houden met hetzelfde bedrag aan studiefinanciering voordat met het onderwijs werd gestopt? Het oordeel van de CRvB is kort: ja, dat mag als duidelijk is dat de jongere (weer) kan instromen in dezelfde of mogelijk een andere opleiding.⁵ In dat geval valt de studiefinanciering onder de middelen waar de rechthebbende partner redelijkerwijs over kan beschikken. Dit is alleen anders als er serieuze redenen zijn om te stoppen met de studie én er binnen de regels van de studiefinanciering geen gebruik gemaakt kan worden van een overbruggingsregeling. De gemeente in kwestie is grondig te werk gegaan bij de beslissing. Zo gaf belanghebbende aan dat zijn partner om gezondheidsredenen (zwangerschapsklachten) is gestopt en dat zij dit op advies van haar mentor heeft gedaan. Uit navraag door het college blijkt dat de

mentor helemaal niet heeft geadviseerd om te stoppen, om welke reden dan ook. Ook had het college informatie gevraagd en verkregen van een lid van de examencommissie en vrijstellingsfunctionaris. Daaruit blijkt dat er onder omstandigheden mogelijkheden zijn om tussentijds in te stromen. Daarbij kan overigens ook gebruik worden gemaakt van overbruggingsmogelijkheden qua studiefinanciering. Niet gebleken is dat de partner deze mogelijkheden überhaupt heeft onderzocht.

Niet openstaan

Dit roept de volgende vraag op. Wat als de jongere wel in staat is onderwijs te volgen maar 'technisch' gezien niet (meer) kan instromen? Onderwijsinstellingen mogen daarover namelijk zelf regels stellen. Een opleiding kan natuurlijk niet doorlopend openstaan voor nieuwe studenten. In dat geval zou het in de hiervoor genoemde situatie anders zijn afgelopen. Immers, er is geen te volgen onderwijs met aanspraak op studiefinanciering en bij gevolg daarvan ook geen middelen waarover men redelijkerwijs kan beschikken. Bestaat er recht op bijstand voor beide partners? Ja, dat is mogelijk, maar de gemeente kan dan wel een maatregel opleggen. Immers, het recht op bijstand is ontstaan vanwege een tekortschietend besef van

verantwoordelijkheid: het stoppen van de studie zonder dat daar een afdoende reden voor is. Dit betekent overigens niet dat het recht op bijstand aan beiden onbeperkt moet worden voortgezet. Vanaf het moment dat het technisch gezien mogelijk is om in te stromen in een studie én er geen reden is dat niet te doen, treedt de uitsluitingsgrond weer in werking.

Niet beginnen

De jongere die bijstand ontvangt besluit om toch niet te beginnen met de studie. Dit terwijl eerder samen met de gemeente is vastgesteld dat de betreffende opleiding gevolgd kon worden. Heeft dat gevolgen? De CRvB oordeelt over een kwestie waarbij de gemeente het recht op bijstand heeft ingetrokken vanaf het moment dat het onderwijs kon worden gevolgd. Deze intrekking heeft ook tot gevolg dat de bijstand die daarna is betaald wordt teruggevorderd. Volgens de CRvB heeft de gemeente correct gehandeld.⁶ De jongere heeft niet aangetoond dat hij 'buiten staat was' om met de studie te beginnen. Daarbij merk ik nog het volgende op. Stel dat deze jongere nadat zijn recht op bijstand was ingetrokken een nieuwe aanvraag om bijstand doet. Kan de gemeente hem uitsluiten van het recht? Ja, dat kan, mits vaststaat dat het onderwijs (technisch) kan worden gevolgd.⁷

Verplicht overstappen

Een andere jongere volgt onderwijs op basis van de Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL). Daarvoor bestaat geen recht op studiefinanciering; er wordt gewerkt bij een erkend leerbedrijf en een dag in de week gaat men naar school. Ontvangt de jongere geen wettelijk minimum loon maar een stagevergoeding, dan bestaat er in principe aanspraak op bijstand. Voor Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) bestaat wel aanspraak op studiefinanciering; het is voltijdsonderwijs. Mag de gemeente de jongere uitsluiten van het recht op bijstand als hij niet wil overstappen naar BOL-onderwijs? Nee, dat mag niet. De CRvB oordeelt dat de uitsluitingsgrond alleen betrekking kan hebben op onderwijs met aanspraak op studiefinanciering.⁸ Dit betekent overigens dat een jongere die overstapt van BOL naar BBL wel uitgesloten kan worden van het recht op bijstand. Hij kan immers redelijkerwijs beschikken over studiefinanciering als hij het BOL-onderwijs blijft volgen. Zoals gezegd bestaat er in principe aanspraak op bijstand als een BBL-er geen inkomen ontvangt van de organisatie die de leerwerkplek biedt. Mogen er – aan de te verlenen bijstand van een BBL-er – nadere verplichtingen worden verbonden die zouden kunnen leiden

tot vermindering of beëindiging van de bijstand?⁹ Het opleggen daarvan heeft een individueel karakter; bestemd voor een specifieke situatie. Door bijvoorbeeld aan de bijstand de verplichting te verbinden dat de jongere BOL-onderwijs gaat volgen met aanspraak op studiefinanciering. Ik acht dat niet uitgesloten. Maar dit kan niet zonder na te gaan of er een reële kans bestaat dat de jongere een dergelijke opleiding kan volgen. Niet alleen de eerdere genoemde 'technische' mogelijkheid speelt een rol maar ook of dit qua mogelijkheden en omstandigheden wel van de jongere kan worden verlangd. ■

Ingeborg Lunenburg is zelfstandig opleider, auteur en adviseur. www.ingeborglunenburg.nl en www.uitvoeringwmo2015.nl

Noten

1. Artikel 13 lid 2 onder c onderdeel 1° en 2° PW/WWB.
2. Artikel 15 PW/WWB.
3. Artikel 33 lid 2 PW/WWB.
4. CRVB:2015:1787.
5. CRVB:2015:1884.
6. CRVB:2015:1747.
7. CRVB:2014:3351 (tussenuitspraak).
8. CRVB:2015:1701 (tussenuitspraak).
9. Artikel 55 PW/WWB.